

DIVJI PRAŠIČI V URBANEM OKOLJU

RAZISKOVALNA NALOGA

Področje: Ekologija z varstvom okolja

Šola: Osnovna šola Vojke Šmuc Izola, Prešernova cesta 4, 6310 Izola

Avtorica: Lana Lipnik

Mentorica: Orjana Barič

Izola, 2022

Kazalo vsebine

Povzetek	2
1 Uvod.....	3
1.1 Predstavitev raziskovalnega problema	
1.2 Namen in cilji raziskave	
1.3 Raziskovalna vprašanja	
1.4 Hipotezi	
1.5 Metode zbiranja podatkov	
2 Teoretični del.....	5
2.1 O divjih prašičih	
2.2 Zgodovina divjega prašiča v Sloveniji	
3 Empirčni del.....	7
3.1 Opazovanje	
3.2 Intervjuji z lovcem, veterinarjem, raziskovalcem sesalcev in sosedi	
3.3 Analiza dokumentov	
3.4 Analiza in interpretacija rezultatov	
4 Razprava in zaključek.....	22
5 Literatura in viri	23

Povzetek

Raziskovalna naloga obravnava zelo aktualen problem širjenja populacije divjih prašičev v urbanem okolju. Ne samo v medijih, tudi v neposredni okolici domače hiše sem vedno bolj pogosto opazila sledi divjih prašičev, zato sem se odločila, da bom o tem napisala raziskovalno nalogo. Želela sem ugotoviti vzroke širjenja in v zvezi s tem postavila dve hipotezi, katerim sem sledila pri raziskovanju. Za raziskovanje sem uporabila lovsko kamero, ter opravila več intervjujev z različnimi strokovnjaki, ki se ukvarjajo s tematiko divjih prašičev: predstavnikom Zavoda za gozdove, raziskovalcuem zoologom iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije, lovcem, veterinarjem in kmeti. Pomagale so mi tudi opazovanje v naravi - sledi divjih prašičev (razriti predeli njiv ter njihove stopinje). V prvem teoretičnem delu naloge sem se želela poučiti o divjih prašičih iz različne literature in interneta, ter o zgodovini divjega prašiča v Sloveniji. V empiričnem delu naloge pa sem s pomočjo opazovanja, intervjuji ter analizo dokumentov, ki obravnavajo problematiko širjenja divjih prašičev v urbano okolje poskušala potrditi ali ovreči svoje hipoteze in odgovoriti na raziskovalna vprašanja. Ugotoviti sem želela, ali divjim prašičem primanjkuje življenjskega prostora, ker so se namnožili ali, ker se njihov naravni prostor za življenje krči. Preučila sem življenjski prostor divjih prašičev ter poskušala raziskati glavne razloge njihovega seljenja v urbano okolje ter osvetliti pojavnost divjih prašičev v Obalno-kraški regiji. Ugotovila sem rast populacije divjih prašičev v obalni regiji, ki se nadaljuje kljub ukrepom uravnavanja populacije. Ugotovila sem tudi, da so glavni dejavniki širjenja za prašiče zelo ugodni klimatski pogoji ter dostopnost hrane, zaradi njihove prilagodljivosti in inteligence, pa jim bližina človeka v urbanih območjih ne predstavlja velike ovire. Glede na svoje ugotovitve sem mnenja, da bo sobivanje z divjimi prašiči v urbanem okolju vedno težje in da bo prihajalo do vse pogostejših konfliktov med prašiči in ljudmi. Ta problem pa lahko reši le spremenjen način upravljanja z divjimi prašiči oziroma nalezljiva bolezen, ki bi močno zmajšala njihovo število.

Summary

The research project deals with the very current problem of the spread of the wild pig population in the urban environment. Not only in the media, but also in the immediate vicinity of my home, I noticed more and more often traces of wild pigs, so I decided to write a research paper on this. I wanted to find out the causes of the spread and put forward two hypotheses in this regard, which I followed in my research. I used a hunting camera for the research and conducted several interviews with various experts dealing with wild boars: representatives of the Forest Service, research zoologists from the Natural History Museum of Slovenia, hunters, veterinarians and farmers. Observations in nature also helped me - traces of wild pigs (excavated areas of fields and their footprints). In the first theoretical part of the thesis, I wanted to learn about wild boars from various literature and the Internet, and about the history of wild boar in Slovenia. In the empirical part of the thesis, I tried to confirm or refute my hypotheses and answer research questions with the help of observation, interviews and analysis of documents dealing with the spread of wild pigs in the urban environment. I wanted to find out if feral pigs lack habitat because they have multiplied or because their natural habitat is shrinking. I studied the habitat of feral pigs and tried to investigate the main reasons for their migration to the urban environment and to shed light on the occurrence of feral pigs in the Coastal-Karst region. I have found that the growth of the feral pig population in the coastal region is continuing despite measures to regulate the population. I also found that the main factors for the spread of pigs are very favorable climatic conditions and food availability, and because of their flexibility and intelligence, human proximity in urban areas does not pose a major obstacle. Based on my findings, I believe that coexistence with feral pigs in an urban environment will become increasingly difficult and that there will be increasing conflicts between pigs and humans. However, this problem can only be solved by a changed way of managing feral pigs or an infectious disease that would greatly reduce their number.

1 Uvod

Živim v hiši na Šaredu nad Izolo. Okoli hiše imamo oljčnik, kjer pridelujemo oljčno olje, in kjer pomagam pri najrazličnejših opravilih. Košnji, obrezovanju, čiščenju in obiranju. Pred leti so se začele v oljčniku pojavljati čudne sledi, ruša je bila razrita, ponekod bolj, ponekod manj. Spraševala sem kaj bi lahko bilo to, starša sta mi odgovorila, da so to naredili divji prašiči. Divji prašiči? Kaj ne živijo samo v gozdovih, mi pa smo v naselju, s sosedi na vseh straneh? Naslednje leto, ko smo pričeli v oljčniku tla zastirati zdrobljenimi, mulčenimi vejami in listjem je bilo še mnogo huje. Vse je bilo razrito. Kaj se dogaja? Želela sem stvari priti do dna in jo raziskati. Prosila sem, da kupimo in namestimo lovsko kamero. Starša sta bila za in nastala je tale naloga.

1.1 Predstavitev raziskovalnega problema

Divji prašič je ena najuspešnejših vrst prostoživečih živali v Evropi. Po letu 1960 je močno narasla njegova številčnost v večjem delu območja razširjenosti vrste v Evropi. Uspešnost mu omogočajo vrstne značilnosti kot so socialno življenje, velika gibljivost, generalistična omnivorna prehranska strategija, inteligenca in visok reprodukcijski potencial (Kink, 2016).

Na povečevanje številčnosti in širjenje prostorske razširjenosti vplivajo spremembe življenjskega prostora z zaraščanjem kmetijskih površin, širjenjem gozdnih površin, pogostejšimi obroditvami plodonosnih listavcev in toplejšimi zimami (Kink, 2016), ki smo jim priča v luči podnebnih sprememb.

Zaradi naraščanja številčnosti in prostorske razširjenosti divjega prašiča v Sloveniji in Evropi narašča škoda, ki jo povzroča ta vrsta.

1.2 Namen in cilji raziskave

Namen raziskave je preučiti življenjski prostor divjih prašičev, raziskati razloge za selitev iz ruralnega v urbano okolje, opredeliti kaj jih najbolj privlači v urbanem okolju ter raziskati kje se najpogosteje zadržujejo.

Cilji raziskave:

- Osvetliti pojavnost divjih prašičev v Obalno-kraški regiji.
- Ugotoviti razloge selitev divjih prašičev iz ruralnega v urbano okolje.
- Ugotoviti kaj jih privlači v urbanem okolju.
- Podati priporočila in smernice prebivalcem urbanega okolja, ki prihajajo v stik z divjimi prašiči.

1.3 Raziskovalna vprašanja

V raziskovalni nalogi sem si zastavila sledeča raziskovalna vprašanja:

1. Koliko šteje populacija divjih prašičev v Obalno-kraški regiji?
2. Kako je določeno uravnavanje populacije in odvzem divjih prašičev v Sloveniji?
3. Kje se divji prašiči najpogosteje zadržujejo in kaj jih tam privlači?
4. Zakaj prihajajo iz ruralnega v urbano okolje?
5. Na kakšen način sobivati z divjimi prašiči?

1.4 Hipotezi

Živalim se vedno bolj krči življenjski prostor, zato se čedalje bolj selijo v urbana okolja. V zadnjih nekaj letih sem tudi sama opazila, da divji prašiči čedalje bolj prihajajo v urbano okolje. Živim na Šaredu nad Izolo in opazili smo, da se v bližini naše hiše že več let pojavljajo njihove sledi. V nekaj letih se je število teh sledi močno povečalo, zato sem se odločila, da bom napisala raziskovalno nalogo na to temo in si pri tem zastavila naslednji hipotezi:

H1: Divji prašiči prihajajo v urbano okolje zaradi krčenja njihovega ruralnega okolja.

H2: Divji prašiči so se preveč namnožili in širijo svoj življenjski prostor.

1.5 Metode zbiranja podatkov

Terenska raziskava je bila izvedena z uporabo kvalitativnega metodološkega pristopa. V raziskovalni nalogi sem proučevala pojavnost divjih prašičev v urbanem okolju. S triangulacijo po metodah, sem poskušala doseči veljavnost raziskave. Pri tem sem uporabila naslednje metode zbiranja podatkov:

- analiza dokumentov,
- pol-strukturirani intervjuji ter
- opazovanje.

2 Teoretični del

Divji prašiči (*Sus scorfa*) so zelo pogosti v naših gozdovih. Sodijo v kraljestvo Animalija (živali), deblo Chordata (strunarji), razred Mammalia (sesalci), red Artiodactyla (sodoprsti kopitarji), družina Suidae (svinje), rod *Sus* (svinja). Iz njih izvirajo vse domače pasme prašičev. So najpogostejša divja žival v Sloveniji.

2.1 O divjih prašičih

Divji prašiči so razširjeni v zahodni Evropi, Rusiji, severni Afriki, Mediteranu, Bližnjem vzhodu, Indiji, Kitajski, Japonski in Tajvanu (Krže, 1982). V Sloveniji jih najdemo predvsem v listnatih in mešanih gozdovih, močvirjih, v gorah živijo vse do gozdne meje (Kryštufek, 1991).

Fotografija 1: divji prašič
(vir: Wikipedia, 2022)

Fotografija 2: mladič divjega prašiča
(vir: Osvobodite živali, 2022)

Jedo korenine, žuželke, gomolje, zelišča, deževnike in celo glodavce ter mrhovino, zato jih uvrščamo med vsejede (Wikipedia, 2022).

Imajo debelo, veliko telo, na glavi imajo rilec z ostrimi čekani, ki so njihovo orožje. Stojijo na kratkih, a močnih nogah. Imajo dobro razvita čutila, še posebej voh. Koreninice, drevesne plodove in gobe znajo poiskati tudi globoko pod plastmi odpadlega listja, od koder jih spretno izkopljejo s svojimi ostrimi parklji (Jen Green in David Burnie, 2009).

Kot že omenjeno jih uvrščamo med sesalce. Ko svinja skoti mladiče, jih doji tri mesece, pred kotenjem je breja štiri do pet mesecev. Povrže štiri do šest, največ 12 mladičev. Paritveno obdobje je od novembra do januarja. Njegovemu paritvenemu obdobju rečemo tudi bukanje (Wikipedia, 2022).

2.2 Zgodovina divjega prašiča v Sloveniji

Zgodovinsko gledano je bila na Slovenskem bistvenega pomena odredba cesarice Marije Terezije iz leta 1770, s katero je ukazala povsem zatreti divje prašiče v prosti naravi. Po tem obdobju so bili v naših krajih praktično iztrebljeni. Od leta 1768 do 1918 ni bilo nobenega odstrela divjih prašičev (Šavelj, 1933). Na Kranjskem je bil divji prašič iztrebljen že sredi 18. stoletja.

Leta 1912 se je na Gorjancih pojavil velik merjasec, kateremu sta se pridružili dve svinji. Odtlej so se divji prašiči vse pogostejše pojavljali v Beli krajini, v okolici Novega mesta in na Mali gori. Omenjeno območje so povsem poselili do konca 20. let prejšnjega stoletja, prodirali pa so še naprej (Lovska zveza Slovenije, 2022).

V naslednjih dvajsetih letih so se divji prašiči razširili na Snežnik, Kočevsko, v Zasavje, okolico Celja, Haloze in na Boč. Leta 1926 so se pojavili tudi na Pohorju in leto pozneje na Kozjaku. Po letu 1940 so se divji prašiči začeli pojavljati tudi na Krasu in Tolminskem, v začetku petdesetih let pa tudi v Julijskih Alpah. V petdesetih letih so postajali vse pogostejši in rednejši tudi v vzhodni Sloveniji, razen Prekmurja, kamor so se po odstranitvi ograje na državni meji razširili z Madžarske (Lovska zveza Slovenije, 2022).

Dandanes divji prašič poseljuje, bodisi stalno bodisi le občasno, celotno ozemlje Slovenije, domala do same obale (Lovska zveza Slovenije, 2022).

3 Empirčni del

Raziskovalno delo je potekalo od novembra 2020 do februarja 2022. Prvi del raziskave je potekal konec leta 2020 z opazovanjem okolice, kjer sem zasledila sledi divjih prašičev. Sledili so intervjuji s strokovnjaki, ki se profesionalno srečujejo z divjimi prašiči bodisi v raziskovalne, medicinske oz. lovske namene. Intervju sem opravila tudi z dvema prebivalcema okoliša v katerem opazujem divje prašiče in s katerimi se tudi sami intervjuvanci srečujejo. Rezultate obeh metod sem na koncu dopolnila še z analizo podatkov, ki sem jih pridobila na svetovnem spletu ter v člankih.

V nadaljevanju opisujem potek raziskovalnega procesa.

3.1 Opazovanje

Primarni vir podatkov je bila metoda opazovanja. Opazovanje kot osnovna metoda raziskovalnega dela mora biti sistematično, natančno ter objektivno. S tem namenom sem pri tej metodi uporabila različne načine dokumentiranja:

- Divje prašiče sem opazovala s pomočjo lovske kamere, ki sem jo namestila v oljčnik 50 m od domače hiše, ker sem največkrat zasledila njihove sledi. Kamero sem preverjala vsakih nekaj dni.
- Za dokumentiranje sledi sem uporabila fotoaparatus na telefonu. S fotografiranjem sem želela dokumentirati mesta, kjer sem zasledila sledi divjih prašičev.
- Na opazovalni list sem beležila datum opazovanja ter morebitne nove sledi in ugotovitve.

3.2 Intervjuji z lovcem, veterinarjem, raziskovalcem sesalcev in sosedi

V okviru raziskave sem želela pridobiti čim več vsebinsko bogatih informacij in udeležence vprašati o stanju populacije divjih prašičev v Sloveniji in predvsem v Obalno-kraški regiji. S tem namenom sem v raziskavi uporabila globinski pol-strukturirani intervju kot primarni vir podatkov.

Sprva sem ustreznost vprašanj za pol-strukturirane intervjuje preverila na poskusnem vzorcu. Udeleženca poskusnega intervjuja sta bila starša, ki se že več let srečujeta z divjimi prašiči, predvsem v domačem oljčniku. Med intervjujem se je izkazalo, da določena vprašanja bodisi niso bila ustrezna, bodisi razumljiva, zato sem jih spremenila v skladu z njunimi priporočili.

Intervjuje sem izvedla v skladu z etičnimi smernicami glede pridobitve soglasja, zaupnosti in posledic raziskovalnega dela. Pred samo izvedbo raziskave sem udeležence ustno seznaila z

vsebino, ciljem, namenom raziskave, načinom zbiranja in obdelovanja podatkov, načinom poročanja o rezultatih raziskave, načinom in trajanjem hranjenja podatkov.

K raziskavi sem povabila tri različne strokovnjake, ki se poklicno ukvarjajo z divjimi prašiči, ter dva prebivalca urbanega okolja, ki prihajata v stik z divjimi prašiči:

- z lovcem iz lovske družine Baredi,
- veterinarjem iz veterinarske ambulante Hrpelje-Kozina,
- raziskovalcem sesalcev iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije ter
- sosedi, ki prihajajo v stik z divjimi prašiči.

Intervju z lovcem in raziskovalcem sem izvedla preko platforme Zoom, z veterinarjem in sosedi pa v živo. Zaradi čim bolj natančnega pridobivanja podatkov sem si povedano beležila.

Z namenom zagotovitve čim višje stopnje kredibilnosti raziskave in uporabnosti pridobljenih podatkov, sem vse prepise posredovala udeležencem v pregled in dopolnitev.

3.3 Analiza dokumentov

Podatke, pridobljene z intervjuji in opazovanjem, sem želela nadgraditi, zato sem kot sekundarni vir uporabila analizo dokumentov. Za analizo dokumentov sem uporabila:

- podatke Osrednjega Slovenskega Lovsko-Informacijskega Sistema (v nadaljevanju: OSLIS). OSLIS je bil razvit na Gozdarskem inštitutu Slovenije z namenom nuditi informacijsko in podatkovno podporo izdelavi načrtov upravljanja z divjadjo. Informacijska podpora je v obliki tabel, kart in podatkov (OSLIS, 2022), ki sem jih v raziskavi primerjala in interpretirala;
- svetovni splet na katerem sem iskala informacije o divjih prašičih (predvsem Wikipedia);
- članke v časopisih.

3.4 Analiza in interpretacija rezultatov

V nadaljevanju podajam rezultate raziskave, ki sem jih prejela tekom raziskovalnega procesa.

3.4.1 Opazovanje

Prve rezultate sem dobila s pomočjo opazovanja z lovsko kamero Suntek Wifi 810, fotoaparatom in jih podajam v obliki dnevniskega zapisa.

Opazovanje dne 2 . 11. 2020:

Nastavila sem kamero na mesto, kjer menim, da se divji prašiči najbolj zbiralo oziroma prečkajo travnik.

Opazovanje dne 8. 11. 2020:

Preverila sem kamero in na fotografijah so bile samo srne. Nekaj fotografij je preveč temnih, zato ne morem identificirati katera žival je bila posneta na kameri in ne morem potrditi, da so to bili divji prašiči.

Opazovanje dne 12. 11. 2020:

Fotografirala sem sledi divjih prašičev in poti. Ugotovila sem, da rijejo na mestih, ki smo jih zasuli z zmletimi vejami, kjer so veje strohnele in je zato nastala rahla kot zemlja. Ko tega še ni bilo, so rili po zemlji. Razrito je na mestih, kjer je veliko koromača.

Fotografija 3: Pot divjih prašičev na Šaredu (vir: lasten, 2020)

Opazovanje dne 19. 11. 2020:

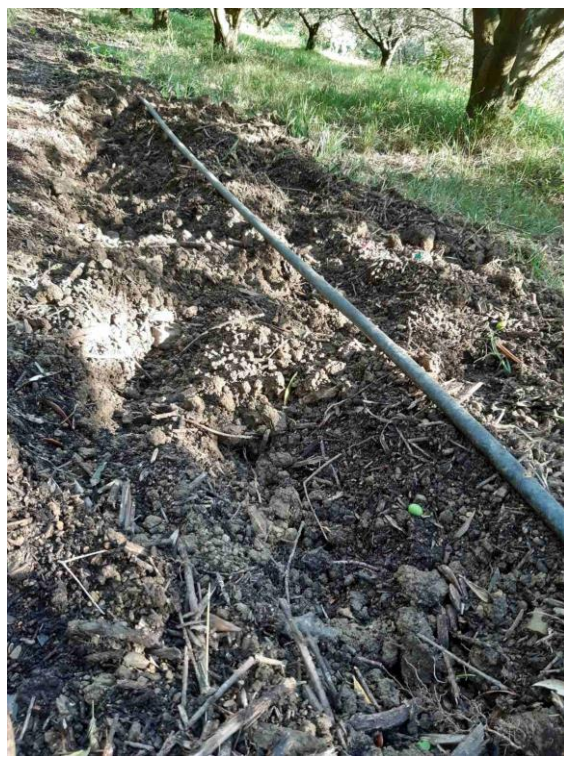
Preverila sem kamero in fotografirala njihove sledi. Na kameri so ponovno vidne samo srne, miši in podgane. Divjega prašiča na kameri nisem videla. Vseeno sem zasledila sledi in jih fotografirala.

Fotografije 4, 5, 6, 7: Razrita mesta na območju Šareda (vir: lasten, 2020)

Opazovanje dne 13. 12. 2020:

Videno in dokumentirano na območju Šareda sem želela primerjati s situacijo v oljčniku družinske znanke Dorjane Hlaj, ki ima oljčnik na območju Dekanov. Fotografije nazorno prikazujejo, da so sledi divjih prašičev na območju koprskega zaledja podobne kot na območju izolskega zaledja.

Fotografije 8, 9, 10, 11: Razrita mesta na območju Dekanov (vir: Dorjana Hlaj, 2020)

Opazovanje dne 19. 1. 2021:

V objektiv kamere se je ujel divji prašič. Naslednji dan sem preverila mesto na katerem naj bi bil in tam je bilo razrito. Na tistem delu so bile posute zmlete veje, kar mu je očitno prijalo za iskanje hrane.

Fotografija 12: Divji prašič na območju Šareda (vir: lasten, 2021)

Opazovanje dne 2. 6. 2021:

Na poti iz šole sem okoli 14. ure 100 metrov od doma videla dva divja prašiča prečkati cesto. Zaradi hrupa avtomobila sta zbežala v grmovje in ju zaradi izredno hitrega premikanja nisem mogla fotografirati. Ugotovila sem, da so divji prašiči aktivni tudi podnevi ter zelo hitri.

3.4.2 Pol-strukturirani intervjuji

V nadaljevanju podajam informacije pridobljene s pomočjo pol-strukturiranih intervjujev.

Intervju z lovcem Klavdijem Kaligaričem (23. 11. 2020):

Z lovcem, Klavdijem Kaligaričem, ki je aktiven v lovski družini Baredi (Izola) sem intervju opravila dne 23. 11. 2020 prek Zoom. Zastavila sem mu naslednja vprašanja:

- Kakšne težave predstavljajo divji prašiči?
- Katere težave so najhujše?
- Kaj vi menite o divjih prašičih?
- Kako ogrožajo varnost ljudi in domačih živali?
- Menite, da bi lahko živeli v sožitju z divjimi prašiči?

Povzetek odgovorov:

Med intervjujem z lovцем sem iz odgovorov zabeležila trditve lovca, da divji prašiči največ škode naredijo po koruznih poljih in njivah, kjer iščejo zelišča in črve. Kot sem že sama sklepala iz opazovanja rijejo po njivah, kjer je zemlja bolj rahla. Lovec je poudaril, da so divji prašiči aktivni cel dan. Kljub temu še vedno velja splošno mnenje, da so aktivni zgolj ponoči. Ponoči so manj moteni, ker ni motečih dejavnikov in ljudi. Na njive in travnike prihajajo, ker je tam hitreje in lažje dostopna hrana ter ker tam iščejo nov življenjski prostor.

Lovec meni, da divji prašiči niso nevarni in se umikajo ljudem. Najnevarnejše so samice z mladiči, ker želijo zaščititi svoje mladiče. Svinje z mladiči se najpogosteje zadržujejo v tropu, medtem ko so merjasci samotarji, ko ni čas bukanja (parjenja).

Lovec meni, da se ne bi morali naučiti sobivati z njimi, ker so to še vedno divje živali. Prav tako je tudi omenil, da v kolikor se bo populacija povečala, bodo bolj ranljivi in manj odporni na bolezni, ki jih pestijo. Posledično lahko ena sama bolezen zmanjša njihovo populacijo.

Intervju z veterinarjem Petrom Zorčem (24. 11. 2020):

Z veterinarjem veterinarske ambulante Hrpelje-Kozina, Petrom Zorčem, dr. vet. med., sem intervju opravila dne 24. 11. 2020 v živo. Zastavila sem mu naslednja vprašanja:

- Katere bolezni ogrožajo divje prašiče?
- Kakšna je možnost, da se populacija divjih prašičev s pojavom določene bolezni zmanjša?
- Kako je urejeno uravnavanje populacije divjih prašičev v Sloveniji?

Povzetek odgovorov:

Najpogostejša bolezen divjih prašičev je prašičja kuga (klasična ali afriška). Veterinar meni, da ta bolezen predstavlja veliko nevarnost tako divjim kot domačim prašičem. Kajti za to boleznijo lahko zbolijo tudi domači prašiči, če le pridejo v stik z zemljo, ki jo je razoral okužen divji prašič.

Druga bolezen, ki pesti divje prašiče in se pogosto prenaša, je slinovka in parkljevka (za vse živali, ki imajo parklje). Načeloma ni smrtna, cepiva za to bolezen še ni, živali s simptomi se usmrti. Simptomi: izpuščaji v ustih in na parkljih.

Afriške kuge v Sloveniji še ni in cepivo v Sloveniji še ni dovoljeno. Afriška kuga naredi velik pogin, zato morajo usmrtiti vse prašiče s simptomi. Veterinar meni, če bo afriška prašičja kuga prišla v Slovenijo, bodo morali usmrtiti vsakega divjega prašiča, ki ga bodo videli. V tem primeru gozdu bo verjetno veliko trupel in bo zato nastala velika gozdarska in gospodarska škoda.

Verjetnost, da se populacija zmanjša s pojavom prašičje kuge je zelo velika, in sicer se lahko populacija zmanjša tudi za več kot 80 %.

Upravljanje populacije divjih prašičev v Sloveniji je urejeno z odvzemom (odstrelom), ki ga izvajajo lovske družine. Težava je, da je odstrel premalo subvencioniran s strani države. Poleg tega lovci lahko potrebujejo tudi dan in več, da izsledijo zastreljeno žival, kar lovcem vzame veliko časa. Rešitev pri tako številni populaciji divjih prašičev v Sloveniji je torej večji odstrel. Za dosego le-tega pa bi bilo potrebno zvišati subvencij za lov.

Intervju z raziskovalcem sesalcev prof. dr. Borisom Kryštofkom (28. 11. 2020):

Intervju s prof. dr. Borisom Kryštofkom, raziskovalcem sesalcev iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije, sem intervju opravila preko Zoom dne 28. 11. 2020. Zastavila sem mu naslednja vprašanja:

- Zakaj so divji prašiči začeli prihajati v urbano okolje?
- Kaj jih privlači v urbanem okolju?
- Kaj menite o divjih prašičih?
- Menite, da bi lahko živeli v sožitju z divjimi prašiči?

Povzetek odgovorov:

V stotih letih (1960 - 1970) so se plašne živali začele naseljevati v urbana okolja. To se je začelo v Angliji z lisicami. Še danes ne vemo zakaj se to dogaja.

V prvi polovici 19. stoletja so na območju današnje Slovenije popolnoma iztrebili divje prašiče. Videli so jih le, če je kakšen zašel iz Hrvaške.

Ljudje ne bi mogli živeti v sožitju z divjimi prašiči, ker so agresivni in te lahko resno poškodujejo. Na Češkem naj bi celo preko dneva prišli na naseljeno območje in napadali ljudi. Sicer so pa domorodna vrsta in imajo pravico tukaj živeti. Koliko škode naredijo je odvisno od okolja v katerem živijo.

Odvzem divjih prašičev letno bi moral biti tolikšen kot se jih letno skoti. Odmikajo se v kraje, kjer imajo manj naravnih sovražnikov, torej volkov in medvedov. Zaradi tega se njegovi naravni sovražniki ne bodo selili za njim, ker so medvedi vsejedi, volkovi pa se večinoma prehranjujejo s srnjadjo. Selili se bodo, ko se bodo dovolj namnožili, kolikor jim bo človek pustil zaradi življenjskega prostora.

Intervju s prebivalci urbanega okolja (30. 11. 2020):

Intervju s prebivalci urbanega okolja iz območja Šareda sem opravila v živo dne 30. 11. 2020 in jim zastavila naslednja vprašanja:

- Kako pogosto opazate prihod divjih prašičev na vaše posestvo?
- Zakaj vas njihov prihod moti?
- Koliko škode naredijo?
- Menite, da bi lahko živeli v sožitju z divjimi prašiči?

Povzetek odgovorov:

Čeprav pridejo divji prašiči k njim zelo redko (nekajkrat na leto), je njihov prihod moteč, ker razrijejo zemljo, ki jo je po tem potrebno postaviti nazaj na mesto. Z divjimi prašiči bi težko sobivali.

Udeleženca intervjuja sta z namenom preprečevanja prihoda divjih prašičev na njihovo parcelo namestila ograjo.

3.4.3 Analiza dokumentov

Empirični del raziskave zaključujem z rezultati analize dokumentov. Analizirala sem podatke pridobljene na spletnem portalu OSLIS in članke iz časopisov ter revij.

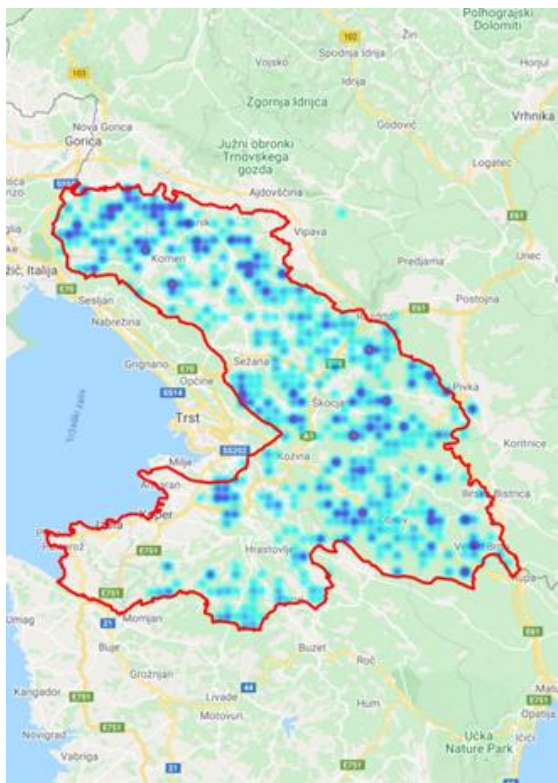
Na spletni strani OSLIS sem proučila informacije o populaciji divjih prašičev v Obalno-kraški regiji ter odvzemu med leti 2005 in 2021. Odvzem divjih prašičev je pokazatelj razširjenosti te vrste v Obalno-kraški regiji.

Kot kažejo spodnje slike z zemljevidi, se je število divjih prašičev med letoma 2005 in 2007 močno povečalo. Leta 2005 je bil zabeležen odvzem le na območju Ilirske Bistrice, Pivke in Obrova. Leta 2007 se je odvzem vidno povečal. Zabeležili so ga vse do meje Italijo, v obalnih občinah ga leta 2007 še ni bilo. Od leta 2007 naprej v Obalno-kraški regiji njihovo število samo še raste.

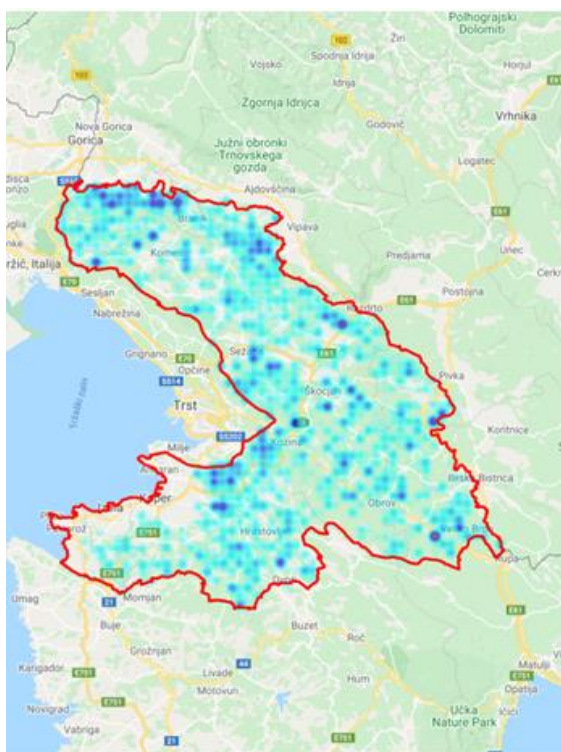
Med leti 2012 in 2015 so zabeležili odvzem na celotnem območju Obalno-kraške regije, razen v ozkem priobalnem pasu med Koprom, Izolo in Piranom. Od 2019 do 2021 so zabeležili odvzem tudi v vseh obalnih občinah. Na zemljevidu 8 vidimo, da je bilo leta 2021 največ odvzema v Obalno-kraški regiji.

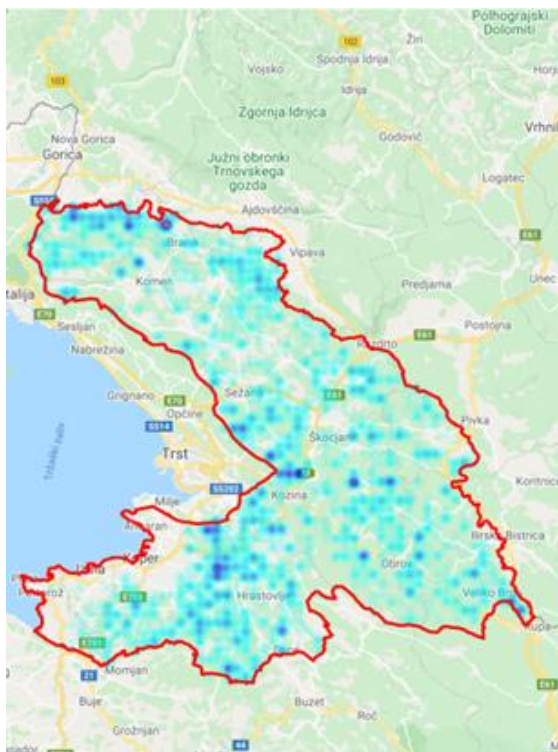
Zemljevid 1: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2005 (vir: OSLIS, 2022)

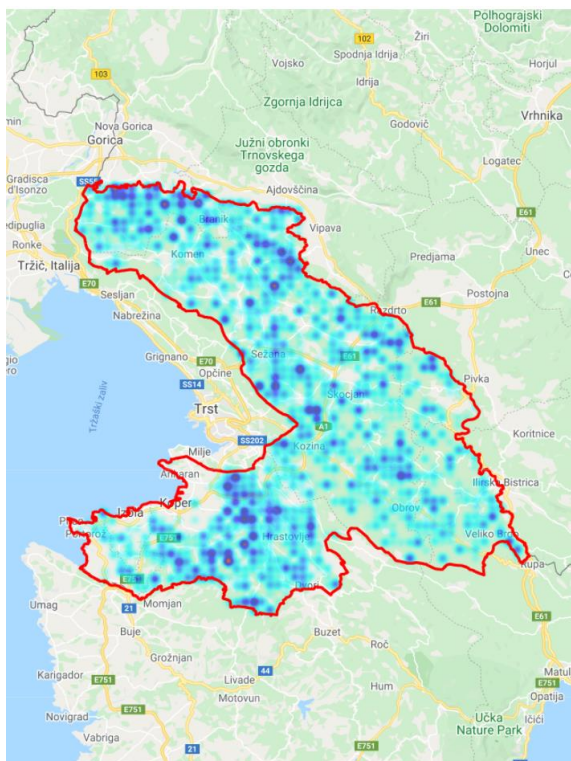
Zemljevid 2: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2007 (vir: OSLIS, 2022)

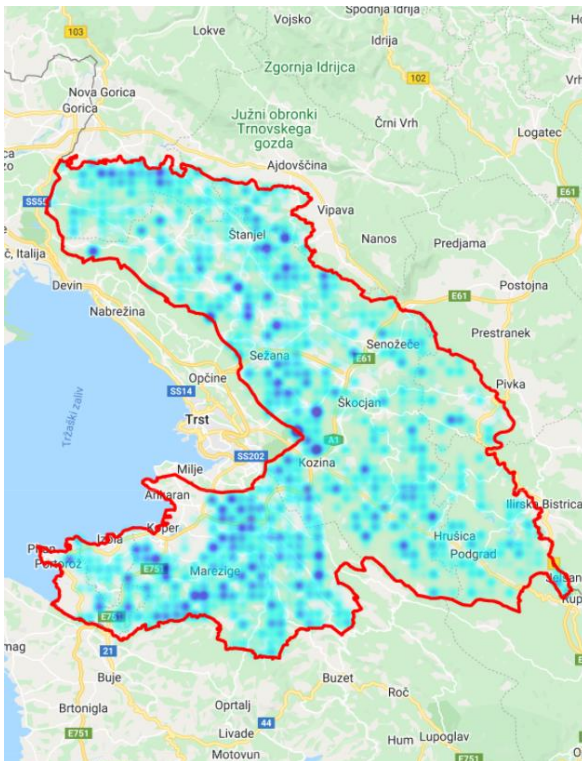
Zemljevid 3: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2012 (vir: OSLIS, 2022)

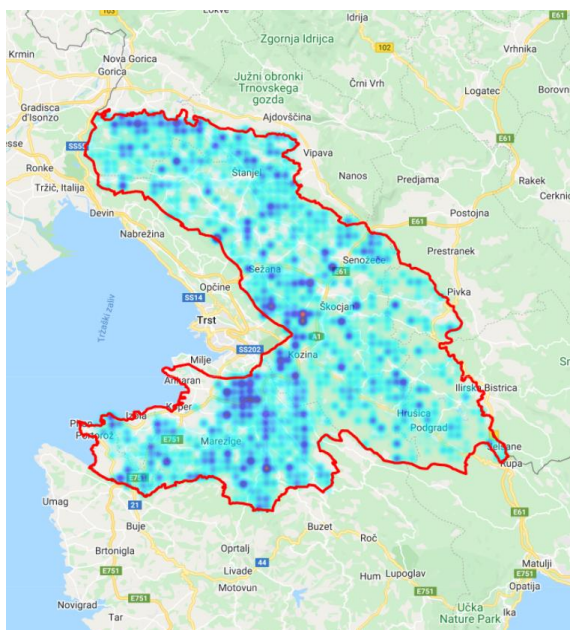
Zemljevid 4: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2015 (vir: OSLIS, 2022)

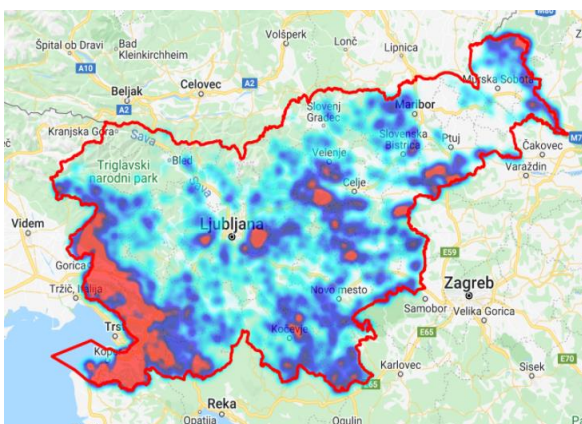
Zemljevid 5: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2019 (vir: OSLIS, 2022)

Zemljevid 6: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2020 (vir: OSLIS, 2022)

Zemljevid 7: Odvzem divjih prašičev v Obalno-kraški regiji leta 2021 (vir: OSLIS, 2022)

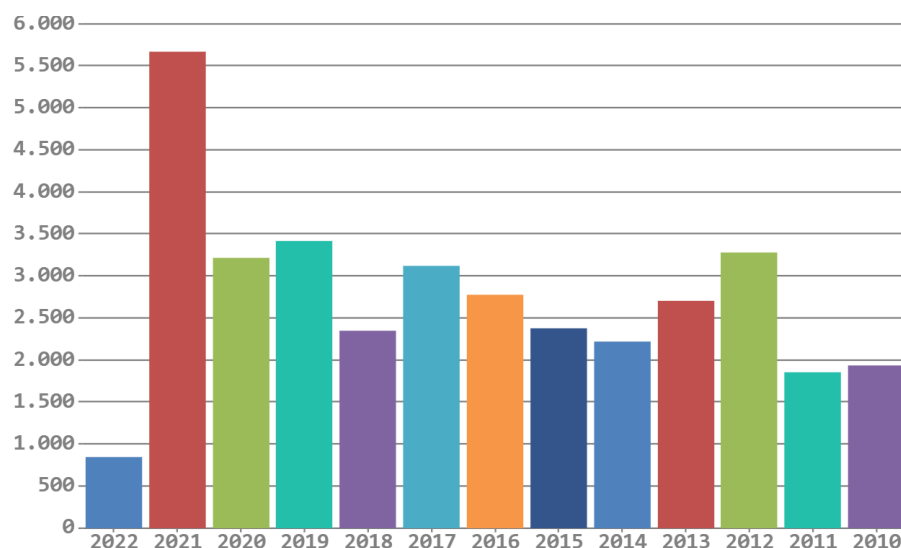
Zemljevid 8: Odvzem divjih prašičev v Sloveniji leta 2021 (vir: OSLIS, 2022)

Divji prašiči so sposobni izredno hitre reprodukcije. Študije navajajo, da smo v zadnjih 40. letih doživeli 30-kratno povečanje njihove populacije (Pokorny, Lovec 2015), divji prašiči pa so po navedbah poročil lovskih družin postali druga najpogostejša divjad v Sloveniji, takoj za srnjadjo (Pirih, Kmetec in Palčič, Lovec 2015). Drug kazalnik, ki kaže številčnost divjih prašičev, pa je njihovo naraščajoče število pri povozih v prometu (Pokorny, Lovec 2016). Članek v časopisu Delo z dne 12. februarja 2022 navaja, da zaradi povozov pogine manj divjih prašičev kot ostale divjadi, ker so le-ti previdnejši ter so dejavno pretežno ponoči, ko je promet redkejši (Jankovič, 2022).

Fotografija 13: Članek v časopisu Delo (vir: lasten)

Iz spodnjega grafa lahko razberemo, da se populacija divjih prašičev v Obalno-kraški regiji povečuje. Leta 2010 je bilo zabeleženih 1.937 divjih prašičev, leta 2021 pa 5.670. Za leto 2022 imamo podatke do začetka marca, zato je ta številka nizka.

Graf 1: Število opaženih divjih prašičev v Obalno-Kraški regiji (vir: OSLIS, 2022)

Letni lovsko upravljavski načrt za vzhodno primorsko lovsko upravljavsko območje (LUO) za leto 2020 navaja da je številčnost prašiča v LUO sicer različna a velika in odvisna od obroda želoda. Bolezni ni zaznati, prehrambni, bivalni in pa klimatski pogoji pa so za divje prašiče zelo ugodni. , zato je načrtovano povečanje odvzema za 7 %, kar je v letu 2020 pomenilo 3.000 živali. Poudariti pa je potrebno, da nekatere lovske družine načrtovanega odvzema ne dosežajo (Zavod za gozdove, 2020).

Spodnja tabela prikazuje število identificiranih divjih prašičev po vrsti bolezni med leti 2010 in 2021. Iz tabele je razvidno, da je največ bolezni prisotne v letu 2021, kar sta napovedala tako lovec kakor tudi veterinar. Največ je zabeleženih poškodb.

Vrsta bolezni	Skupaj	2021	2018	2013	2012	2011	2010
poškodba	11	4	1	1	2		3
pljučnica	4			1	3		
driskavost	4	4					
garjavost	2	1				1	
glstavost	2	2					

Tabela 1: Divji prašiči po vrsti bolezni v Obalno-Kraški regiji (vir: OSLIS, 2022)

Članek v časopisu Delo z dne 9. januarja 2022 opisuje vzrok prihajanja divjih prašičev v urbano okolje. Po podatkih lovske zveze divji prašiči na njive in travnike prihajajo zato, ker jih tja zvabijo ličinke majskega hrošča ter poudarjajo, da zgolj odstrel ne bo rešil težav, ki jih ta divjad povzroča (Priatelj Videmšek, 2022). Leta 2021 so divji prašiči po podatkih kmetijskega ministrstva povzročili za 429.000 evrov škode, kar je največ v zadnjih petih letih. Škode so se povečale zaradi spomladanske pozebe in slabega obroda plodonosnega drevja v gozdu, zato so prašiči jeseni hrano iskali predvsem zunaj gozda, na poljih in travnikih, ob meji z Italijo pa v vinogradih (Priatelj Videmšek, 2022).

Hkrati lovske družine navajajo, da je morsko lovsko območje tudi območje z največjo številčnostjo divjih prašičev v Sloveniji. Divji prašiči na kmetijskih površinah povzročajo veliko škodo in kljub letnemu odvzemu od 2.500 do 3.500 divjih prašičev se na tem območju srečujejo tudi z največ škodnimi zahtevki v Sloveniji (Rotar, 2017).

V nadaljevanju podajam interpretacijo rezultatov z odgovori na raziskovalna vprašanja.

Z zastavljenimi raziskovalnimi vprašanji sem želela osvetliti pojavnost divjih prašičev v Obalno-kraški regiji, ugotoviti razloge selitev divjih prašičev iz ruralnega v urbano okolje, ugotoviti kaj jih privlači v urbanem okolju ter podati priporočila in smernice prebivalcem urbanega okolja, ki prihajajo v stik z divjimi prašiči. Z interpretacijo rezultatov raziskave podajam odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja.

1. Koliko šteje populacija divjih prašičev v Obalno-kraški regiji?

Populacija divjih prašičev v Obalno-kraški regiji je leta 2021 štela 5.670. Po mojih izračunih bo njihovo število v letu 2022, zaradi odlične reproduktivne sposobnosti še nekoliko večje, saj od leta 2010 populacija neprestano narašča. Zmanjšanje populacije lahko povzroči zgolj morebitna epidemija.

2. Kako je določeno uravnavanje populacije in odvzem divjih prašičev v Sloveniji?

Uravnavanje populacije divjih prašičev v Sloveniji je urejeno z odvzemom, ki je načrtovan na podlagi Navodil za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji in ga izvajajo lovske družine. Višina in prostorska razdelitev odvzema je načrtovana na podlagi skupine dejavnikov, med katerimi so tudi številčnost in prostorsko pojavljanje, bioindikatorji, realizaciji odvzema v preteklem in v preteklih petih letih, zdravstveno stanje populacije, ugotovljenih izgub, škode, ki jo povzročajo in medsebojnih odnosov do drugih živalskih vrst. Načrtovanje je lahko usmerjeno v ohranitev, povečanje ali zmanjšanje trenutne številčnosti. V primeru divjih prašičev navodila gredo v zmanjšanje številčnosti vendar so tukaj dopuščena dokaj velika odstopanja od načrtovanega, oteženo pa je tudi samo načrtovanje zaradi velike variabilnosti populacije, saj poganje mladičev poteka skozi vse leto (Zavod za gozdove, 2011). Odvzem je premalo subvencioniran s strani države, lov na divjega prašiča pa lahko traja tudi dan ali več, kar pomeni, da se lovskim družinam ne splača loviti te vrste divjadi, posledično nekatere lovske družine ne dosegajo načrtovanega obsega odvzema.

3. Kje se divji prašiči najpogosteje zadržujejo in kaj jih tam privlači?

Na prisotnost divjih prašičev vplivajo prehrambni, bivalni in klimatski pogoji. Zlasti slednji so na Primorskem zelo ugodni. Drugi dejavnik so prehrambni pogoji, saj se divji prašiči najpogosteje zadržujejo na mestih, kjer je največ hrane. To pomeni, da se zadržujejo na poljih, travnikih, kjer iščejo ličinke majskega hrošča pod zemljo in pri tem z ritjem povzročajo največjo škodo. Ker so inteligentne in prilagodljive živali, jim bližina človekovih bivališč ne predstavlja velike motnje.

4. Zakaj prihajajo iz ruralnega v urbano okolje?

Divji prašiči prihajajo iz ruralnega v urbano okolje zaradi krčenja njihovega naravnega življenjskega prostora, zaradi velike rodnosti pa so se preveč namnožili, kot sem že sklepala z obema hipotezama. Tretji dejavnik je dostopnost do hrane, ki jo lažje najdejo v urbanem okolju. To je še posebej izraženo ob slabih letinah želoda, ki je njihova glavna hrana v naravnem okolju.

5. Na kakšen način sobivati z divjimi prašiči?

Sobivanje z divjimi prašiči bo po mojem mnenju težko izvedljivo, ker so le-ti še vedno dokaj velike divje živali. Povzročajo daleč največji delež škode, ki jo naredi divjad na kmetijskih

površinah, njihova številčnost pa hitro narašča. To pomeni, da bo naraščalo tudi število konfliktov med divjimi prašiči in ljudmi kar pomeni, da bo v prihodnosti prišlo do eskalacije tega konflikta ali z razglasitvijo divjih prašičev za škodljivce in s tem močno povečanega odvzema skozi celo leto oziroma do radikalnega zmanjšanja populacije divjih prašičev zaradi epidemije/bolezni.

4 Razprava in zaključek

Na začetku svoje raziskovalne naloge sem postavila dve hipotezi:

H1: Divji prašiči prihajajo v urbano okolje zaradi krčenja njihovega ruralnega okolja.

H2: Divji prašiči so se preveč namnožili in širijo svoj življenjski prostor.

Prve hipoteze ne morem ne zavreči in ne potrditi. Ugotovila sem, da na prihod divjih prašičev v urbano okolje, vpliva vrsta med seboj prepletenih dejavnikov: klimatski, prehrambni in bivanjski. Milo mediteransko podnebje, še posebej v Obalno-kraški regiji, ima pri tem močan vpliv, morda celo najpomembnejši. Lahek dostop do hrane na kmetijskih površinah, v primeru slabe letine želoda kot glavne hrane divjih prašičev je prav tako pomemben dejavnik. Ker je Obala hkrati eno od najgostejše poseljenih delov Slovenije, pri tem neizogibno prihaja do srečanj z divjimi prašiči v urbanem okolju. Krčenje njihovega ruralnega okolja je tako zgolj eden od dejavnikov.

Lahko pa potrdim drugo hipotezo: divji prašiči so se preveč namnožili in širijo svoj življenjski prostor. Moja glavna ugotovitev je, da se divjih prašičev ne bomo zlahka znebili. Ker so zelo prilagodljiva vrsta, ki se zelo hitro razmnožuje, lahko pričakujemo nadaljnji porast njihovega števila, v kolikor ne bo prišlo do korenite spremembe upravljanja z njihovo populacijo, na primer razglasitev divjih prašičev za škodljivce in s tem močno povečanega odvzema, ali epidemije bolezni, ki bi razredčila njihovo število.

Raziskava, ki mi je vzela precej časa, mi je uspela. Dobila sem odgovore na večino zastavljenih vprašanj. Pričakovala pa sem, da se bo na kamero ujel več kot samo eden divji prašič in nekaj srn, miši ter podgan. Zato sem spremenila pristop in opravila več intervjujev, ki so veliko prispevali k tej raziskovalni nalogi. Pomagalo je tudi, da sem divjega prašiča videla sama na poti iz šole, saj sem s tem ugotovila, da so divji prašiči aktivni tudi podnevi, kar pomeni, da se prilagajajo dnevnemu življenju. Ugotovila sem tudi, da so zelo previdni in pazljivi pri prečkanju ceste. Niso taki kot srne, ki včasih samo stojijo pred avtomobilom. Takoj, ko zagledajo avtomobil, zbežijo.

Raziskavo bi želela nadaljevati tako, da bi na različna mesta postavila več kamer. Tako bi morda lahko identificirala različne divje prašiče in ugotovila kje in kdaj se največkrat zadržujejo. Če bi raziskava potekala več let (5 - 6 let), pa bi si želela ugotoviti temperaturo, ki divjim prašičem najbolj ustreza, in letni čas, ko najbolj intenzivno iščejo hrano.

5 Literatura in viri

1. Jankovič Jaroslav. 2022. *Delo*. Srne brezglavo čez cesto, divji prašiči previdni. Ljubljana, Delo 12. 2. 2022.
2. Jen Green in David Burnie. 2009. *Sesalci, sodobna ilustrirana enciklopedija s spletnimi povezavami*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Kink Ciril. 2016. *Časovna dinamika poleganja in značilnosti rasti pri divjem prašiču (Sus scrofa) v Sloveniji, diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.
4. Kmetec Ivan. *Lovec*. LD Raša Štorje proslavila 60 let, 2015, let. XCVIII, št. 2, str. 92.
5. Kryštufek Booris. 1991. *Sesalci Slovenije*. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije.
6. Krže Blaž. 1982. *Divji prašič: biologija, gojitev, ekologija*. Ljubljana: Lovska zveza Slovenije.
7. Lovska zveza Slovenije. *Divji prašič*. 2022 (5. 3. 2022). Dostopno na: <https://www.lovska-zveza.si/prostozivece-zivali/sesalci/divji-prasic/>.
8. OSLIS. *Odvzem divjadi v Sloveniji*. 2022 (5. 3. 2022). Dostopno na: <http://oslis.gozdis.si/odvzemDivjadiVSloveniji>.
9. Palčič Marjan. *Lovec*. 60-letnica LD Otavnik. 2015, let. XCVIII, št. 2, str. 98.
10. Pirih Tomaž. *Lovec*. Spremenjena sestav v loviščih, Divji prašič druga najpogostejša divjad. 2015, let. XCVIII, št. 2, str. 91.
11. Pokorny Boštjan. *Lovec*. Spremembe so sestavni del življenja, ne zavračajmo jih nekritično. 2015, let., št. 2, str. 64.
12. Pokorny Boštjan in Flajšman Katarina. *Lovec*. Značilnosti povoza parkljaste divjadi v Sloveniji: divji prašič. 2016, let. XCIX, št. 10, str. 479

13. Prijatelj Videmšek Maja. 2022. *Delo*. Po rekordnem odstrelu lovci v bran divjim prašičem. Delo 29. 1. 2022.
14. Puschner Marko. *Divji prašič*. 2022 (5. 3. 2022). Dostopno na: <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/gozdne-zivali/divji-prasic>.
15. Rotar Franc. *Lovec*. Kraški in Brkinski lovci po lastni poti. 2017, let. C, št. 11, str. 558.
16. Lovska zveza Slovenije. *Divja svinja v kočevskih pragozdih*. V Šavelj Anton, 1933. 2022 (5. 3. 2022). Dostopno na: <https://www.lovska-zveza.si/>.
17. Wikipedija, prosta enciklopedija. *Divja svinja*. 2022 (5. 3. 2022). Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Divja_svinja.
18. Zavod za gozdove. *Navodilo za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji*. 2011 (5. 3. 2022). Dostopno na: https://clan.lovska-zveza.si/userfiles/Zakonodaja/pdf/Navodila_za_usmerjanje_populacij_divjadi.pdf.
19. Zavod za gozdove. *Letni lovsko upravljavski načrt za vzhodno primorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2020*. 2020 (10. 3. 2022). Dostopno prek: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/LOVSTVO/Letni-nacrti-lovsko-upravljavskih-obmocij/LLUN_za_Primorsko_LUO_2018.pdf.